Útmutató élelmiszer adományozásához élelmiszerfeldolgozó és -forgalmazó vállalatok részére

Tartalomjegyzék

I. Előszó 2

I.1. A módszertani útmutató célja 2

I.2. Kinek szól és milyen kérdésekre ad választ? 2

II. Miért van erre szükség? 3

II.1. Élelmiszer-pazarlás mértéke a Világon, Európában, Magyarországon 3

II.2. Élelmiszerpazarlással kapcsolatos fogalmak 3

II.3. Élelmiszerpazarlás hierarchia – felhasználási prioritások 4

III. Előkészületek 5

III.1. Az adományozható élelmiszerek körének meghatározása 5

III.2. A vállalaton belül felmerülő élelmiszer-felesleg vizsgálata 7

IV. Adományozási folyamat 8

IV.1. A megfelelő partner kiválasztása 8

IV.2. Kapcsolat kialakításához szükséges teendők 8

IV.3. Együttműködési megállapodás 9

IV.4. Élelmiszerbiztonsági követelmények 11

V. Centralizált és direkt adományozás 12

V.1 Centralizált adományozás 12

V.2 Direkt adományozás 13

VI. Az adományozás pénzügyi vonzatai 15

VI.1. ÁFA 15

VI.2. Társasági adókedvezmény 15

VII. Marketing előnyök az adományozó számára 15

VII.1. CSR – társadalmi felelősségvállalás 15

VII.2. Az adományozás kommunikációja 16

VIII. Adományozási gyorslista 17

IX. Kapcsolat, további útmutatók 18

I. Előszó

I.1. A módszertani útmutató célja

A világon, ezen belül Magyarországon is évente rengeteg megtermelt, előállított, eladatlan, ugyanakkor emberi fogyasztásra még alkalmas élelmiszer kerül megsemmisítésre valamilyen oknál fogva, miközben a nemzetközi törekvések ellenére nem csökken érdemben az éhezők és alultápláltak, vagyis azon emberek száma, akik nem, vagy csak igen korlátozottan képesek megfelelő mennyiségű és minőségű élelmiszert vásárolni maguknak.

Az útmutató célja:

- **Az élelmiszerlánc szereplői figyelmének felhívása arra, hogyan használhatják fel az eladhatatlan élelmiszer feleslegeket megsemmisítés helyett karitatív célú átadásra;**

- **Egy olyan leírás átadása, amelyben az adományozás logisztikai folyamata és egyéb fontos információk találhatóak meg arról, hogy az élelmiszer az adományozótól hogyan, milyen feltételekkel juthat el a végső fogyasztókhoz, rászorulókhoz.**

- **A lehető legtöbb élelmiszer megmentése és rászorulóknak való adományozása**.

Az útmutató az Élelmiszer Érték, Fórum az Élelmiszerpazarlás és -veszteségek csökkentéséért (www.azelelmiszerertek.hu) égisze alatt készült, együttműködésében az iREXFO LIFE projekttel, amely az EU LIFE Programja illetve az Agrárminisztérium támogatásával valósul meg.

I.2. Kinek szól és milyen kérdésekre ad választ?

Az útmutató elsődlegesen azon élelmiszertermelő, -feldolgozó és –forgalmazó vállalatok számára készült, akik alkalmanként vagy rendszeresen olyan élelmiszer felesleggel rendelkeznek, melyek még emberi fogyasztásra alkalmasak, így lehetőség van arra, hogy karitatív célból átadásra kerüljenek ezzel foglalkozó szervezetek számára.

Az útmutató az alábbi kérdésre ad választ:

1. Milyen döntési szempontokat kell figyelembe venni az élelmiszer-felesleg adományozásakor?
2. Milyen adományozási folyamatok léteznek és lépéseket kell megtenni egy jól működő folyamat kialakításához?
3. Milyen előnyei vannak, ha a feleslegessé vált élelmiszert adományozásra ajánlják fel?

A dokumentum hozzájárul, hogy a potenciális adományozó vállalatok érintett munkavállalói választ kapjanak az adományozás különböző aspektusaira, például a logisztikai folyamatokra, a marketing, vagy pénzügyi előnyökre, élelmiszerbiztonsági feltételekre.

II. Miért van erre szükség?

II.1. Élelmiszer-pazarlás mértéke a Világon, Európában, Magyarországon

Az élelmiszer pazarlás globális probléma, a Föld minden kontinensén létező jelenség, ugyanakkor okai eltérőek. A világ fejletlen és fejlődő országaiban az ellátási lánc korábbi szakaszaiban, mint például a termelés, gyártás, feldolgozás során keletkezik a nagyobb mértékű felesleg, míg a fejlett országokban főként inkább a lánc végén, nagy mértékben a fogyasztóknál.

- Az ENSZ Élelmezésügyi Világszervezetének (FAO) 2011-es becslése szerint az évente megtermelt élelmiszer mennyiségének ***1/3-a, azaz kb. 1,3 milliárd tonna*** élelmiszer kerül kidobásra.
- Az európai FUSIONS projekt becslése (2016) alapján az Európai Unió élelmiszerpazarlása évi ***87,6 millió tonnára*** becsülhető, melynek ***35%-a*** ered az élelmiszer-ellátási lánc vállalati szegmenséből, azaz a gyártóktól, feldolgozóktól, kereskedőktől.
- Magyarországon a becslések alapján évente átlagosan ***1,8 millió tonna*** élelmiszer-hulladék keletkezik. Ez fejenként összesen 180 kg-nak felel meg.

Kis odafigyeléssel a megsemmisítendő élelmiszerek még menthető részéből elláthatóak lennének a társadalom azon tagjai, akik nem engedhetik meg maguknak rendszeresen, hogy élelmiszert vásároljanak.

II.2. Élelmiszerpazarlással kapcsolatos fogalmak

Az élelmiszerpazarlással kapcsolatosan több fogalomról beszélhetünk.

- Az élelmiszer-veszteség az élelmiszer mennyiségének, vagy minőségének csökkenését jelenti. Általában az ellátási lánc első szakaszaiban jelentkezik az elsődleges (mezőgazdasági) termelés és feldolgozás szintjein, nagyrészt az időjárási viszontagságok, betakarítási, termelési, logisztikai, piacra jutási, és gyártási illetve technológiai problémák miatt.

- Élelmiszer-felesleg: olyan, az élelmiszerláncban jelen levő élelmiszer, amely élelmiszerbiztonsági szempontból emberi fogyasztásra alkalmas, de az élelmiszer tulajdonosa (termelő, gyártó vagy forgalmazó) nem tudja, vagy nem szeretné kereskedelmi forgalomban értékesíteni, ezen élelmiszerek alkalmasak vagy alkalmassá tehetőek (pl. csomagolással, jelöléssel) az adományozásra.

- Élelmiszerhulladék: élelmiszerhulladéknak számít minden olyan élelmiszer (beleértve az élelmiszer-alapanyagokat is), amelyet valamilyen okból nem emberek fogyasztanak el. Ezek között vannak olyan élelmiszermennyiségek, amelyek technológiai okok miatt keletkeznek veszteségként (pl. vízveszteség a lepárláskor, zöldségek héja a hámozáskor), de ide tartoznak az olyan élelmiszerhulladékok is, amelyek keletkezése elkerülhető lenne, azonban figyelmetlenség, gondatlanság miatt mégis a szemétbe kerülnek (például megromlanak). Ezt nevezzük élelmiszerpazarlásnak. Az első kategóriában is sok esetben lehetséges a veszteségek csökkentése jobb üzemszervezéssel, technológiai fejlesztéssel, innovációkkal, a második esetben pedig kifejezetten törekednünk kell erre.
- Élelmiszerpazarlás: Az élelmiszerhulladék azon része, amely keletkezése elkerülhető lett volna.

II.3. Élelmiszerpazarlás hierarchia – felhasználási prioritások

Az élelmiszerek megsemmisítésével elpazaroljuk mindazt a nyersanyagot, erőforrást, munkaerőt, amelyet azok előállításához felhasználtak. Az Európai Bizottság 2008/98/EK irányelve is kiemelt prioritásként kezeli az élelmiszer-pazarlás csökkentését. A feleslegessé vált élelmiszerek kezelésének, újrahasznosításának lehetőségeit az Élelmiszer-hulladék hierarchia mutatja be. Jól látható fentről lefelé a második sáv, amely a megelőzés után rögtön a nélkülözőknek történő eljuttatást javasolja.

Élelmiszer-hulladék hierarchia

Forrás: https://maradeknelkul.hu/grafikak/

III. Előkészületek

Amennyiben az Ön vállalatánál felesleges élelmiszer képződik, és úgy dönt, adományozás céljára felajánlaná egy ezzel foglalkozó szervezetnek, először szükséges néhány kérdést megvizsgálni a hatékony, eredményes adományozás érdekében.

Fontos hangsúlyozni, hogy a karitatív átadás egy társadalmilag igen hasznos tevékenység, és több mint egy egyszerű adományozás, hiszen a cég az élelmiszerfelesleg (rendszeres) átadásával:

- Nem esik el profittól (hiszen az élelmiszerfelesleget nem adhatja el),
- Csökkenti a hulladékkezelési költségét (mivel a felajánlott élelmiszerfelesleg nem válik hulladékká),
- Adókedvezményt érvényesíthet (a társasági adóalapjából, abban az esetben, ha a cég nyereséges és az átvevő szervezet közhasznú),
- Csökkenti a környezeti terhelését (mivel kevesebb hulladékot termel),
- Részt vesz a társadalmi felelősségvállalásban, ezzel ügyfelei és alkalmazottai felé is erősítheti cégének imázsát.

III.1. Az adományozható élelmiszerek körének meghatározása

Az élelmiszerek felhasználásával kapcsolatban – legyen az tartós, friss, feldolgozott vagy feldolgozatlan – két féle lejárati időről beszélhetünk: a fogyaszthatósági és a minőség megőrzési időről. Fogyaszthatósági idővel rendelkeznek azok az élelmiszerek, amelyek mikrobiológiai szempontból gyorsan romlandók, és ezért rövid idő elteltével valószínűleg közvetlen veszélyt jelenthetnek az egészségre (pl. nyers húsok, hústermékek, tejtermékek).

Az élelmiszer adományozás, élelmiszer-újraelosztás feltételeit az élelmiszerhigiéniáról szóló 852/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet 2021. március 3-án megjelent módosító rendelete, a 2021/382 számú bizottsági rendelet tartalmazza.

A rendelet szerint az élelmiszer-vállalkozóknak rendszeresen ellenőrizniük kell, hogy a felelősségi körükbe tartozó élelmiszer nem ártalmas-e az egészségre, és alkalmas-e emberi fogyasztásra.

Annak megállapítása, hogy az élelmiszer nem ártalmas-e az egészségre, illetve alkalmas emberi fogyasztásra, a következők figyelembe vételével kell, hogy történjen:
-a minőségmegőrzési idő vagy a fogyaszthatósági idő, amely elegendő fennmaradó eltarthatósági időt biztosít ahhoz, hogy lehetővé tegye a biztonságos újraelosztást és a végső fogyasztó általi felhasználást;
– adott esetben a csomagolás sértetlensége;
– a megfelelő tárolási és szállítási feltételek, beleértve az alkalmazandó hőmérsékleti követelményeket;
– adott esetben a fagyasztási időpont;

– az érzékszervi feltételek;
– állati eredetű termékek esetében a nyomonkövethetőség biztosítása a 931/2011/EU bizottsági végrehajtási rendeletnek megfelelően.

Amennyiben a fenti feltételek teljesülnek, újraoszthatják az élelmiszert:
– olyan élelmiszerek esetében, amelyeknél fogyaszthatósági időt állapítanak meg a **fogyaszthatósági határidő lejárta előtt**;
– olyan élelmiszerek esetében, amelyeknél minőségmegőrzési időt állapítanak meg, a **minőségmegőrzési határidő lejárta előtt és azt követően**;
– olyan élelmiszerek esetében, amelyekre vonatkozóan **nem követelmény a minőségmegőrzési idő, bármikor.**

Adományozásra alkalmas lehet élelmiszer késztermék, félkész termék vagy alapanyag-felesleg is. Lehethűtést nem igénylő, hűtött, vagy fagyasztott élelmiszer. Felesleg számos okból keletkezhet: lejárat közeliség, rendelés lemondása miatti megmaradt készletek, minőségi problémák, szezonális vagy promóciós készletek és számos egyéb ok.

Az adományozható élelmiszer-felesleg csak és kizárólag olyan termék lehet, amely:

- ✓ Megfelel az aktuális élelmiszer higiéniai, biztonsági és a fogyasztók tájékoztatására vonatkozó előírásoknak;
- ✓ Elegendő fennmaradó idő áll rendelkezésre a fogyaszthatósági idő esetén a lejárati időtartamból az élelmiszer adományozásához és a fogyasztó általi felhasználásához
- ✓ Az elsődleges csomagolása sértetlen, vagy amennyiben sérült, az élelmiszer-biztonság nem veszélyeztetett;
- ✓ Az élelmiszer gyártója, kereskedője adományozásra szánja és a fogadó szervezet képes és hajlandó azt elfogadni.

További feltételek, melyek alapján az élelmiszer adományozható, vagy sem:

Adományozható	Nem adományozható
- Közeli lejárati idejű, - Lejárt minőségmegőrzési idejű termék, ha a 2021/382 bizottsági rendeletben előírt fenti feltételek fennállnak, - Készleten maradt (pl. lezárt promóció után), - Hibás csomagolású, amely nem okoz élelmiszerbiztonsági kockázatot - Jelölési hibás (amennyiben a hiányzó jelölési információ átadás/pótlása biztosítható a kiosztás során) - Elvárttól eltérő ízű, színű, méretű, mennyiségű, - Szezon utáni áru (pl. karácsonyi és húsvéti szezonális termékek)	- Olyan állapotban van, amelynek fogyasztása kockázatos lehet az emberi egészségre, - Lejárt a fogyaszthatósági ideje, - Hűtést igényel, de a hűtőlánc megszakadt - Olyan csomagolási sérülés, amely élelmiszerbiztonsági kockázatot okoz

Ezek alapján a fogadó szervezetek nagy valószínűséggel elfogadhatják az alábbi élelmiszereket, amennyiben biztosítani tudják a tárolásukhoz megfelelő hőmérsékletet:

- Tartós élelmiszerek
- Pékáruk
- Zöldség-gyümölcs
- Hűtést igénylő élelmiszerek (pl.: tejtermékek, húsáru)
- Fagyasztott élelmiszerek

Több darabból álló olyan termékek esetén, amelyeknél egyes darabok emberi fogyasztásra alkalmatlanok (egy zsák narancs, ahol az egyik narancs penészes; többdarabos kiszerelésű joghurt, ahol megsérült az egyik joghurt zárófóliája; vagy egy doboz tojás, ahol törött az egyik tojás.) a termékek megfelelő gondossággal történő válogatását követően lehetséges az adományozás.

III.2. A vállalaton belül felmerülő élelmiszer-felesleg vizsgálata

Az adományozási folyamat beindítása előtt javasolt megvizsgálni az adományozható élelmiszerek körét az alábbi kérdések mentén:

- Mennyi élelmiszer-felesleg szokott keletkezni?
- Azok típusa: félkész, kész, csomagolatlan, címkézetlen?
- Tartós, hűtést igénylő vagy fagyasztott?
- Mikor jár le a fogyaszthatósági idő a felajánláshoz képest? (mennyi ideje lesz a szervezetnek, hogy a lejárat előtt eljuttassa rászorulókhoz)
- Milyen a felajánlások várható gyakorisága (alkalmi vagy rendszeres)?
- Hogyan tudják beépíteni az élelmiszermentéssel járó tevékenységeket (élelmiszer elkülönítése, összekészítése, mérése, szállítólevél kitöltése stb.) a vállalat működési folyamatai közé?

IV. Adományozási folyamat

IV.1. A megfelelő partner kiválasztása

Az emberi fogyasztásra szánt élelmiszer-felesleg adományozásához fontos a megfelelő partner kiválasztása. Ezek lehetnek jótékonysági szervezetek (például az Élelmiszerbank), amelyek a felajánlott élelmiszereket ingyenesen adják tovább a nélkülözőknek.

Az adomány fogadó partner kiválasztása esetén a következő kérdéseket szükséges feltenni a potenciális szervezet felé:

- Melyek a fogadó szervezet működési területe(i)?
- Milyen mennyiségű és fajtájú élelmiszereket tudnak fogadni, tárolni és elosztani? (Pl.: van-e hűtött és/vagy fagyasztott áru tárolásához, szállításához megfelelő infrastruktúrájuk?)
- Megoldható-e a rövidebb lejárati idejű élelmiszerek adományozása?
- Van-e közhasznú státuszuk, hogy adóigazolást állíthassanak ki?

IV.2. Kapcsolat kialakításához szükséges teendők

a) Kapcsolat kialakítása

- Vegye fel a kapcsolatot a potenciális átvevő szervezettel, szerezze be a szervezet legfontosabb adatait és kapcsolattartási információit.
- Nevezzen ki cégénél egy munkatársat, aki az élelmiszer-adományokért lesz felelős. Feladata:
  - az élelmiszer-adományokkal kapcsolatos folyamatok kialakítása, koordinálása a cégen belül,
  - ellenőrzés, problémamegoldás,
  - a kedvezményezett szervezettel való kapcsolattartás,
  - belső jelentések készítése és az élelmiszer-adományokkal kapcsolatos információk cégen belüli terjesztése

- A folyamatok kialakítása és működtetése során az alábbi területek aktív részvételére lesz szükség:
    - Termelés/logisztika (a feleslegek jelzése illetve az átadás-átvételi folyamatok kezelése miatt)
    - Minőségbiztosítás (elsősorban az élelmiszerbiztonsági kérdések miatt)
    - Pénzügy (elsősorban a könyvelési, adózási vonzatok ügyében)
    - Kommunikáció (A PR, CSR kommunikációs lehetőségek kiaknázása miatt)
    - HR (az élelmiszerátadáshoz kapcsolódó belső kommunikációs, employer branding aktivitások ügyében)
- Szervezzen rendszeres (pl. éves) megbeszéléseket az illetékes belső érintettekkel illetve átvevő szervezettel, amelyeken áttekinthetik az eredményeket és a szükséges, vagy javasolt változásokat.
- Partnerként kezelje a kedvezményezetteket, így maximális módon ki tudja használni a programban rejlő emocionális és pénzügyi értékeket.
- Lehetőség szerint egyéb tevékenységekbe is vonja be az Önökkel együttműködő karitatív szervezeteket. Különböző eseményeket – pl. önkéntes programokat – szervezhet, amelyek további segítséget nyújthatnak a kedvezményezettnek, emellett csapatépítő/motivációs lehetőséget is jelentenek cége számára.

b) A szállítással kapcsolatos kérdések egyeztetése

- Honnan, hogyan, mikor, milyen gyakran és ki által történik meg az adományozandó élelmiszerek elszállítása az Ön cégétől az átvevő partnerhez?
- Hogyan tartják a kapcsolatot, illetve hogyan értesíti a cég a szervezetet arról, hogy van felesleg (ha nem előre megbeszélt, rendszeres elszállításról van szó)
- Van-e az adományt fogadó partnernek saját járműve a szállítás lebonyolításához?
- Milyen méretű rakományt tud a partner fogadni?
- Hűtött vagy fagyasztott áru esetén van-e a kedvezményezettnek ilyen áru szállítására alkalmas fuvareszköze, vagy termoboxa illetve hűtött tárolója a hűtő-lánc fenntartásának érdekében?
- Amennyiben az árut a felajánló félnek szükséges elszállítania, hol található a partner raktára? Van-e minimális, vagy maximális elfogadható mennyiség?
- A fogadó raktár milyen logisztikai eszközökkel rendelkezik (rámpa, targonca, béka, stb.)
- Hogyan történik a göngyölegek kezelése (átpakolás, csere, visszaszállítás)?
- Hogyan történik a dokumentálás (pl. szállítólevél)?

IV.3. Együttműködési megállapodás

Rendszeres adományozásnál javasolt írásos megállapodást kötni az átvevő szervezettel, amely rögzíti az együttműködés főbb pontjait. Egy ilyen megállapodás tisztázza az elvárásokat mindkét fél felé. Ez a következő információkat tartalmazhatja:

Az átadó feladatai/felelőssége/jogai:

- Az átvevő szervezetnek történő átadásig az átadó felel az élelmiszerbiztonságért és az átadásra kerülő élelmiszerek emberi fogyasztásra való alkalmasságáért. A szervezet részére a felajánlott élelmiszert a megbeszélt időpontban és helyen, megfelelő csomagolásban/kiszerelésben (göngyöleg megegyezés szerint) átadja
- Az élelmiszer átadásáról szállítólevelet állít ki
- Amennyiben élni kíván az társasági adókedvezménnyel (és a fogadó szervezet közhasznú), az átadott élelmiszerek értékéről nyilatkozik az átvevő felé (évente egy alkalommal összesítetten is lehetséges)
- Jogosult az átvevő szervezetet bármikor meglátogatni, az élelmiszer szállításának, tárolásának és kiosztásának folyamatába betekinteni
- Bármilyen probléma esetén az adományozást bármikor egyoldalúan felfüggeszteni.

Az átvevő feladatai/felelősségei/jogai

- Az átvevő felelős az adományok élelmiszerbiztonságilag megfelelő körülmények közti szállításáért és tárolásáért a kiosztásig
- Felelős az adományok rászorulóknak történő ingyenes kiosztásáért
- Felelős az adóigazolás kiállításáért az adományozó felé (közhasznú szervezet esetén)
- Felelős az átvett élelmiszerek gondos kezeléséért, és az esetleges visszaélések megelőzéséért (pl. kereskedelmi forgalomba visszakerülés megakadályozása)
- Jogosult az adományt nem elfogadni, amennyiben az átadásra szánt élelmiszerek emberi fogyasztásra nem alkalmasak, vagy fogyasztásuk élelmiszerbiztonsági kockázatot jelenthet

A megállapodásban javasolt továbbá rögzíteni:

- A kapcsolattartás módját és a kapcsolattartó személyek adatait
- Az adományozással kapcsolatos kommunikációs és egyéb együttműködés alapjait (pl. az átadó támogatóként való feltüntetésének lehetőségét/kötelezettségét az átvevő

kommunikációs felületein vagy anonimitási igény esetén ennek tiltását, kapcsolódás vállalati önkéntességhez, stb.)

A szerződéses pontok betartása mellett természetesen fontos a szervezet és a cég közötti rendszeres kommunikáció annak érdekében, hogy:

- A két fél között jó viszony alakuljon ki,
- Az élelmiszermentés gördülékenységét fenntartsák, információt cseréljenek,
- Az esetleges hibák minél hamarabb kiderüljenek, javítani lehessen őket.

IV.4. Élelmiszerbiztonsági követelmények

Az adományozás folyamata során az élelmiszer-forgalmazás tekintetében érvényes jogszabályok alkalmazandóak. Az élelmiszerek adományozása ezen túlmenően nem igényel speciális engedélyt, vagy egyéb feltételeket.

Minden élelmiszert a jellegétől függően (tartós, friss, száraz, hűtött, vagy fagyasztott) az előállító által meghatározott hőmérsékleten és higiéniai körülmények között kötelező tárolni és szállítani. Alapvető követelmény a lejárati idők betartása az adományok szétosztása során.

Az adományozás során is biztosítani kell valamennyi élelmiszer nyomon követhetőségét, ezért az adományozónak rendelkeznie kell információval arról (pl. a szállítólevél alapján), hogy mely szervezetnek milyen élelmiszert és milyen mennyiségben adott át. Az adományozott élelmiszertételeket azonosító jelöléseknek meg kell jelenniük az élelmiszert kísérő dokumentumon (pl. szállítólevélen). (A nyomon követést az átvevő szervezetekig kell biztosítani, nem kell azonosítani a közvetlen fogyasztókat, ha azok egyben végső fogyasztók is). A nyomon követhetőség az esetleges termékvisszahívás miatt is fontos, melyet kezdeményezhet az előállító, a forgalmazó vagy a hatóság.

A nyomon követhetőségi kötelezettség alól csak az esetenként élelmiszereket biztosító magánszemélyek, valamint a magánadományozóktól alkalmanként élelmiszert átvevő jótékonysági szervezetek képeznek kivételt.

Előrecsomagolt élelmiszerek esetében minden kötelező tájékoztatást a csomagoláson vagy az arra rögzített címkén kell feltüntetni. Amikor a hibás címkével ellátott élelmiszert az újraelosztás előtt nem lehet átcímkézni, az élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatásért felelős élelmiszer-vállalkozó dokumentált módon köteles minden szükséges tájékoztatást megadni az újraelosztó és/vagy a jótékonysági szervezet részére, hogy az teljesíteni tudja kötelezettségét a végső kedvezményezett élelmiszerekkel kapcsolatos tájékoztatását illetően.

V. Centralizált és direkt adományozás

Az adományozásra felajánlott élelmiszerek két féle módon juthatnak el az adományozótól a rászorulókig. Ebben a fejezetben a két logisztikai modell, ***a centralizált (központosított) és a direkt (közvetlen)*** módszer kerül bemutatásra.

A direkt adományozás logisztikai folyamatában két szereplő, az adományozó és a rászorulóknak közvetlenül osztó átvevő szervezet vesz részt, a centralizált adományozás folyamatában egy központi raktár is részt vesz a folyamatban az átvevő és a kiosztó szervezet között. Centralizált adományozási feladatkört jellemzően az élelmiszerbankok látnak el, Magyarországon ilyen szervezet a Magyar Élelmiszerbank Egyesület. Az élelmiszerbankok közvetlenül magánszemélyeknek nem osztanak élelmiszert, azokat megfelelő minőségbiztosított előszűrés alapján kiválasztott karitatív szervezeteknek adják tovább, akik azt eljuttatják a velük kapcsolatban álló magánszemélyeknek. Az élelmiszerbankok így egyfajta „nonprofit nagykereskedelmi" tevékenységet látnak el a láncban.

V.1 Centralizált adományozás

A centralizált adományozás keretében az esetenként, vagy rendszeresen felajánlott élelmiszerek először egy központi raktárba kerülnek beszállításra, majd innen szállítják el a kiosztás helyszínére a rászorulókat közvetlenül ellátó szervezetek.

A centralizált adományozás folyamata

1. ***Értesítés, Felajánlás***. A felajánlás során szükséges megadni a felajánlott élelmiszerek:

- típusát, pontos megnevezését,
- a lejárati dátumát,
- az egységrakomány(ok) típusát (gyűjtő, raklap) és azok mennyiségét,
- az egy egységrakományban található termékek darabszámát,
- valamint az egységnyi rakomány súlyát, és az összsúlyt.

A felajánlás után megtörténik a szállítással kapcsolatos kérdések egyeztetése: azaz, hogy hol történik az áru átvétele, ki és mikor szállítja be a raktárba az élelmiszert.

2. ***Begyűjtés, beszállítás, dokumentáció***. Az egyeztetés után megtörténik az áru beszállítása a raktárba. Az áru átvétele történhet a szállító személyétől függően az adományozó telephelyén, vagy a raktárban. Az áruval érkező szállítólevélből az átvevő is kap egy példányt, amely tételesen tartalmazza a beszállított áruk mennyiségét.

3. ***Tárolás***. A raktárba beérkező árukat a kiszállításig tárolják. A központi raktárnak alkalmasnak kell lennie élelmiszer tárolására, az ehhez szükséges minden higiéniai, élelmiszerbiztonsági követelménynek meg kell felelnie.

4. ***Kiajánlás.*** A beérkezett, vagy a közeljövőben beérkezendő készletekből az Élelmiszerbank kiajánlásokat végez a karitatív szervezeteknek: családsegítőknek, hajléktalanszállóknak és egyéb szociális munkát végző szervezeteknek. Az Élelmiszerbank több száz ilyen szervezettel áll szerződéses kapcsolatban. A kiajánlások a rendelkezésre álló készlet, illetve a partnerszervezek által ellátottak köre alapján történnek. A partnereket nyilvános pályázat útján, meghatározott kritériumok szerint választják ki, de az Élelmiszerbanknak nincs beleszólása abba, hogy a szervezetek milyen kritériumok alapján osztják szét az élelmiszereket a rászorulók között. A jelentkezőknek a jelentkezési dokumentumok kitöltésekor részletesen meg kell határozni a tevékenységi köröket (pl.: szállót üzemeltet), az ellátottak számát korcsoportonkénti megoszlásban, szociális helyzetét (például: hajléktalanok), illetve a kiosztandó élelmiszerek típusát (például: élelmiszer csomagok, főtt ételek, stb.). A kiajánlások elektronikus formában történnek, ahol az Élelmiszerbank megadja a kiajánlott élelmiszerek típusát, mennyiségét, lejárati dátumát. Amennyiben a partnerszervezet elfogadja a felajánlást, megtörténik az elszállítás időpontjának egyeztetése.

5. ***Nyomon követés***. A nyomon követhetőség és megbízhatóság miatt az Élelmiszerbank folyamatos elszámolásra kötelezi a vele együttműködő karitatív szervezeteket. A szervezeteknek kiosztási adatlapot kell kitölteni, és aláírattatni az átvevő személyekkel, amely tartalmazza a kiosztás dátumát, helyét, a kiosztó szervezet és személy adatait, illetve élelmiszerenként tételesen lebontva a kiosztott mennyiséget, az adatlap és a szállítólevél sorszámát. A kiosztási adatlapokon szereplő adatoknak egyezniük kell az Élelmiszerbankból való elszállítás idején kitöltött szállítólevélen találhatóakkal. Több kiosztás esetén egy összesítő adatlapot is készítenek. A kiosztási adatlapokat az osztás után elküldik az Élelmiszerbanknak, ahol ezeket szúrópróbaszerűen ellenőrzik is.

V.2 Direkt adományozás

A direkt adományozás általában kereskedelmi egységek, áruházak illetve termelők és feldolgozók által felajánlott kisebb volumenű adományok esetében valósul meg, abban az esetben hasznos és célszerű módszer, amikor:

- az adományok kis mennyisége és a földrajzi elhelyezkedés miatt nem ésszerű ezeket egy budapesti raktárba beszállítani és onnan továbbítani;

- gyorsan romló élelmiszerek (pl. tejtermékek, felvágottak, pékáruk, zöldségek, gyümölcsök) kerülnek adományozásra közvetlenül lejárat előtt.

Direkt adományozási átadó-átvevő kapcsolat létrejöhet tetszőleges adományozó vállalat és szociális munkát végző karitatív szervezet között, de ilyen kapcsolat létrejöhet az Élelmiszerbank közreműködésével vagy közvetítésével is.

Abban az esetben, ha például egy élelmiszerlánc vagy több telephellyel rendelkező termelő vagy feldolgozó kívánja az adományozást párhuzamosan több helyről is megvalósítani, de nem szeretne ehhez több karitatív szervezettel külön-külön egyeztetéseket folytatni, az Élelmiszerbank egyfajta „fővállalkozói" szerepkört tölthet be. Ennek során feladata a kapcsolat kiépítése az adományozó, illetve az átvevő partnerszervezetek között, a folyamat beindítása és felügyelete, és a működés során felmerülő esetleges problémák kezelése, de a tényleges szállítás ebben az esetben is közvetlenül az átadó és az adományokat rászorulóknak kiosztó szervezet között direktben valósul meg. Ezt a működési modellt az alábbi ábra mutatja:

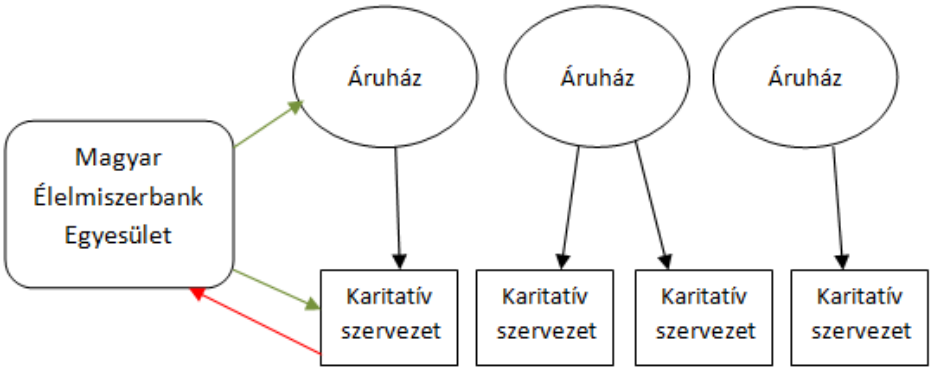

A központi koordinációs folyamat főbb lépései:

1. ***Partnerkeresés***. Az egyes telephelyekről/áruházakból elszállító karitatív szervezetek megkeresése és velük történő előzetes egyeztetés. Az egyeztetés során kiderül, hogy a fogadó szervezet rendelkezik-e az adott telephelyről történő elszállításhoz megfelelő infrastruktúrával és kapacitással.

2. A kiválasztott szervezetekkel ***megállapodást írnak alá***, majd az érintett telephelyeken megtartják az átadó, és az átvevő szervezet illetékes kollégájával az egyeztetést, ahol rögzítik a szállítással kapcsolatos operatív részleteket, a kapcsolattartás módját és a kapcsolattartó személyeket.

3. Az egyeztetésnek megfelelő módon elkezdődik az adományok alkalmi vagy rendszeres átvétele és a kapcsolódó dokumentáció vezetése.

4.Elszámolás. Az elszállított mennyiségekről az átvevő szervezetek rendszeres időközönként információt szolgáltatnak az Élelmiszerbanknak, és ezen keresztül az adományozó vállalat központjának.

VI. Az adományozás pénzügyi vonzatai

VI.1. ÁFA

Az ÁFA törvény 1. § (3) bekezdése értelmében a közcélú adomány nem minősül ellenérték fejében teljesített termékértékesítésnek, így az élelmiszerfeleslegek adományként történő átadása esetén ezekre nem vonatkozik az ÁFA fizetési kötelezettség.

VI.2. Társasági adókedvezmény

Az adományokra a Társasági Adó törvény értelmében közhasznú szervezetnek juttatott adomány esetén adókedvezmény vonatkozik. A törvény 7. § (1) bekezdésének z) pontja szerint az ingyenesen átadott termékek bekerülési értékének 20 százaléka csökkenti az adózás előtti eredményt. Fontos, hogy az átvevő szervezetnek közhasznú besorolással kell rendelkeznie. Az adóigazolás kiállítása az átvevő (közhasznú) szervezet kötelessége, az adomány értékéről ehhez viszont előzetesen információt kell, hogy kapjon az adományozótól. Az adomány értékének megjelölése nem kell, hogy az áru szállításával egyidejűleg történjen, de az adóigazolás kiállításának feltétele, hogy az adományozó az értékről írásban nyilatkozzon az adományt átvevő szervezet felé.

VII. Marketing előnyök az adományozó számára

VII.1. CSR – társadalmi felelősségvállalás

A vállalati társadalmi felelősségvállalás (CSR) a vállalkozásoknak a társadalomra gyakorolt hatásuk iránt vállalt felelőssége. Az élelmiszerfeleslegek adományként való felajánlása konkrét, jól mérhető és kézzelfogható része lehet a vállalati CSR/fenntarthatósági tevékenységnek.

Az élelmiszer-pazarlás társadalmi, környezeti és gazdasági hatásai a 3P modell szerint

- **People**: rászorulók – az adományozással számos nehezebb sorsú, szegényebb körülmények között élő magánszemélynek segíthetnek.

- **Profit**: Az élelmiszerek ilyen célra való felajánlásával csökkentheti a hulladékkezelési és raktározási költségeket, valamint adókedvezményben részesülhet.

- **Planet**: A megsemmisítéstől való megmentéssel csökken a felesleges káros anyag kibocsátás (adományozott kg-onként átlagosan 2 kg CO2 kibocsátás takarítható meg), valamint az előállításhoz felhasznált egyéb erőforrások (pl. termőterület, víz, humán erőforrások) sem vesznek kárba.

VII.2. Az adományozás kommunikációja

1) **Pozitív belső- és külső megítélés, kommunikáció:** Az élelmiszerfeleslegek adományozásával a vállalat pozitív benyomást tehet mind a fogyasztókban, mind a vállalat egyéb partnereinek kövében.

2) **Belső lojalitás - motiváció a munkatársak felé:** a munkavállalók jó érzéssel fogadják, ha a korábban hulladékká váló élelmiszer-felesleget a vállalat adományozásra ajánlja fel. Ezzel az alkalmazottak lojalitását és munkakedvét, teljesítményét is növelni tudja.

Az élelmiszerfeleslegek adományozása során az átvevő szervezet több módon is támogatni tudja az adományozó PR/CSR munkáját:

- Az átvett adományokról szóló visszajelzések, fényképes beszámolók jól hasznosítható alapanyagai a vállalati PR munkának, illetve az általános együttműködésen túl esetenként egy-egy nagyobb publicitást kiváltó akcióban is segíti a vállalatok nyilvános megjelenését,
- Az adományok hatását bemutató adatokat, információk, illusztrációk biztosítatása a belső és külső kommunikációhoz,
- Közös kommunikáció különböző kommunikációs csatornáinkon (PR, social media, stb).
- Mérhető, jól kommunikálható eredmények összesítése egy-egy támogatási időszak (pl. év) végén (elért rászorulók száma, kiosztott élelmiszer értéke, mennyisége, stb.).

VIII. Adományozási gyorslista

- ✓ Jelöljenek ki egy kompetens kollégát a vállalaton belül, aki az élelmiszerek adományozási folyamatának lebonyolításáért lesz felelős
- ✓ Vizsgálják meg, mely eladhatatlan élelmiszer lehet alkalmas adományozásra, majd válasszák külön és tárolják megfelelő hőmérsékleten, hogy megőrizzék az élelmiszer biztonságát
- ✓ Válasszák ki és lépjenek kapcsolatba a megfelelő karitatív szervezettel
- ✓ Egyezzenek meg milyen típusú élelmiszert tud a partner begyűjteni és szétosztani.
- ✓ Biztosítsák folyamatosan az (adományozandó) élelmiszerekre vonatkozó higiéniai és biztonsági előírásokat! (hűtőlánc, tisztaság, stb.)
- ✓ Ad-hoc jelleggel, vagy rendszeresen (akár együttműködői szerződés keretében) egyeztessék a szállítások részleteit! (Ki, mikor intézi az áru elszállítását, hol történik az átvétel?)
- ✓ Készítsék el és őrizzék meg az adományozások alkalmával a szállítóleveleket, amelyeken minden, az adományozott élelmiszertétel(ek)re vonatkozó azonosító adat szerepeljen (megnevezés, kiszerelés, lejárati idő/tételazonosító jelölés)
- ✓ Használják ki a társasági adókedvezmény nyújtotta lehetőségeket
- ✓ Gyűjtsék be és használják ki az adományozás pozitív hatásának PR előnyeit a fogyasztók, partnerek és a saját munkavállalóik körében
- ✓ Folyamatosan tartsák a kapcsolatot az átvevő partnerszervezettel és fejlesszék, optimalizálják az adományozási folyamatot!

IX. Kapcsolat, további útmutatók

AZ ÉLELMISZER ÉRTÉK
Fórum az élelmiszerpazarlás és -veszteség csökkentéséért
www.azelelmiszerertek.hu
E-mail: forum@elelmiszerbank.hu

További útmutatók:

Az adományozáshoz kapcsolódó élelmiszerbiztonsági követelményekről részletes tájékoztatás olvasható az Európai Unió élelmiszer-adományozási iránymutatásában (2017/C 361/01):

EUR-Lex - 52017XC1025(01) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Az élelmiszer-kiskereskedelmi tevékenységek, köztük az élelmiszer-adományozás számára az élelmiszerbiztonság-irányítási rendszerekre vonatkozóan nyújtott iránymutatásról is készült egy bizottsági közlemény (2020/C 199/01):

EUR-Lex - 52020XC0612(08) - EN - EUR-Lex (europa.eu)

Útmutató az élelmiszerhulladékok keletkezésének megelőzéséhez az élelmiszeriparban:

https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1218772/maradeknelkul_utmutato_ELELMISZERIPAR_webes.pdf/580e6f4d-b9b9-4756-02ce-0481970c3e05

Útmutató az éleliszerhulladékok keletkezésének megelőzéséhez kereskedelem szektorban:

https://portal.nebih.gov.hu/documents/10182/1218772/maradeknelkul_utmutato_KERESKEDELEM_webes.pdf/3e2165d8-c04f-bee3-0fdb-cf1d1e230897